Електронне наукове фахове видання **"Ефективна економіка"** включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)
www. economy.nayka.com. ua | № 6, 2019 | 27.06.2019 р.

DOI: 10.32702/2307-2105-2019.6.40

УДК 336.1.07; 336.71; 336.73; 336.773

М. Е. Хуторна,
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та банківської справи,
ДВНЗ «Університет банківської справи», Черкаський навчально-науковий інститут
ORCID: 0000-0003-0761-3021

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

Myroslava Khutorna
PhD in Finance, Assistant Professor, lecturer of Finance and Banking Department,
SHEE «Banking University», Cherkasy educational-and-scientific institute

FEATURES OF FUNCTIONING OF THE SYSTEM OF ENSURING CREDIT INSTITUTIONS' FINANCIAL STABILITY IN UKRAINE

Наукова праця присвячена діагностиці якості функціонування системи забезпечення фінансової стабільності кредитних установ. Наукове завдання реалізовано на основі використання функціонального підходу. Акцентовано увагу на оцінці якості виконання суб'єктами системи таких функцій: цілепокладання, планування, організації, контролю, збалансування, гармонізації та захисту інтересів зацікавлених осіб, а також просвітницьку. Для забезпечення комплексності діагностика здійснювалася як стосовно окремих кредитних установ (мікрорівень), так і кредитного сегменту фінансового сектору (мезорівень). Узагальнено недоліки у функціонуванні системи забезпечення фінансової стабільності кредитних установ в Україні та окреслено напрями їх подолання, інструментарій реалізації яких буде конкретизовано у подальших дослідженнях.

Currently, the establishment of the system for ensuring financial stability of credit institutions is taking place in Ukraine. The main priorities that are characteristic of its modern development are: improving the legal and regulatory framework for the functioning of credit institutions; uninterrupted provision of economic agents with financial resources for sustainable increasing their financial potential; enhancement of the efficiency of regulation, supervision and control of the credit institutions' activities; improvement of the architecture of the financial sector institutional environment. However, in order to ensure the effectiveness of measures of the system's subjects, their timely adjustment, it is important to understand current shortcomings. And here it is very important that the object of evaluation was not only the credit institutions themselves and their financial indicators, but the subjects of this process and their actions. In view of this, in order to diagnose the quality of functioning of the financial stability system of credit institutions, we use a functional approach. Thus, a step-by-step assessment of the quality of performance of functions by the subjects of the researched system, in the end, allowed to identify weaknesses in its functioning, and therefore, to outline the range of problem issues that need to be addressed.

Note that the functions to be performed by the subjects of the financial stability system of credit institutions are as follows: purpose-setting, planning, organization, control, balancing, harmonization and protection of the interests of stakeholders, educational. In order to ensure the complexity of the diagnostics of the functioning of the financial stability system of credit institutions in Ukraine, an assessment of the quality fulfillment of these functions was carried out both in relation to certain lending institutions and the financial sector lending segment; for banks as well as non-bank credit institutions. Both positive changes and disadvantages were distinguished in relation to each system's function and accompanied by the author's proposition on how to solve identified problems.

The quality assessment of how the subjects conduct the functions of the researched system made it possible to substantiate that now in Ukraine it is formed the satisfactory functioning system for ensuring the credit institutions' financial stability. In general, we believe that the researched system in its development goes through five stages, that are at the same time the goal of the previous stage and the prerequisite of the next one. Due to the targeted approach we interpret these stages as follows: 1) ensuring the necessary prerequisites for the financial stability of institutions, namely, their financial sustainability; 2) ensuring the stable functioning of credit institutions by the implementation of a simple type of reproduction; 3) ensuring the uninterrupted performance of the main functions of credit institutions on the terms of efficiency; 4) ensuring the systematic development of the institution and the implementation of an extended type of reproduction; 5) ensuring positive influence on the conditions of economic agents functioning, harmonization of interests of stakeholders. We believe that the research system is currently on the third stage of its development. The biggest part of the problem concerns the non-bank credit segment of the financial sector, which requires an immediate solution, both on micro- and meso-level. Substantiation of directions for improving the financial stability of the non-banking credit segment of the financial sector will be devoted to further research.

Ключові слова: *кредитні установи; фінансова стабільність; системний підхід; функції системи забезпечення фінансової стабільності кредитних установ; суб'єкти системи.*

Key words: *credit institutions; financial stability; system approach; functions of the system of financial stability of credit institutions; subjects of the system.*

Постановка проблеми. Наразі в Україні відбувається становлення системи забезпечення фінансової стабільності кредитних установ (далі СЗФСКУ). Основні пріоритети, які характерні сучасній її розбудові, доречно згрупувати за такими напрямами: удосконалення нормативно-правового забезпечення функціонування кредитних установ; безперебійне забезпечення економічних агентів фінансовими ресурсами з метою стабільного нарощування їх фінансового потенціалу; підвищення ефективності регулювання, нагляду та контролю за діяльністю кредитних установ; покращення архітектури інституціонального середовища фінансово-кредитної сфери. При цьому якість функціонування такої системи визначається її здатністю комплексно діагностувати загрози фінансовій стабільності кредитних установ, виявляти взаємозв'язки та взаємозалежності між ними з метою попередження формування негативних синергетичних ефектів на основі їх прямих та зворотних зв'язків; забезпечувати прийняття обґрунтованих рішень, які дозволять забезпечити як ефективне та безперебійне функціонування кредитних установ відповідно до їх фінансової політики, так і сприяти стабільному функціонуванню економічних агентів; утримувати фінансову стабільність кредитних установ незалежно від фази економічного циклу. Утім, для досягнення таких результатів, забезпечення можливості їх реалізації в Україні у повному обсязі, важливо комплексно виокремити ті недоліки, які наразі мають місце. Саме це є важливою передумовою подальшого ефективного реформування процесу забезпечення фінансової стабільності кредитних установ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних науковців, які поглибили методологічні засади забезпечення фінансової стабільності кредитних установ, необхідно відмітити праці О. І. Барановського [1], Я. В. Белінської [2], І. В. Бєлової [3], А. Я. Кузнєцової [4], Н. П. Погореленко [5], Т. Є. Унковської [6]. Питання оцінки якості забезпечення фінансової стабільності кредитних установ, зокрема, висвітлено у роботах О. С. Безродної [7], І. І. Д'яконової [8], В. В. Коваленко [9], В. О. Лесика [10], Н. П. Погореленко [11], І. М. Чмутової [12]. Поряд з цим, досить небагато праць присвячені питанням оцінки якості функціонування системи забезпечення фінансової стабільності кредитних установ. Зокрема, серед таких на увагу заслуговують праці Н. П. Погореленко [13], Н. Г. Радченко [14], втім, предметом дослідження виступає лише банківський сектор та

виключно діяльність Національного банку, як одного з суб'єктів забезпечення фінансової стабільності банків. Поряд з цим, ураховуючи зміну сучасної парадигми дієвого забезпечення фінансової стабільності інституту грошово-кредитного посередництва, необхідними є комплексні дослідження, предметом уваги яких є внутрішні процеси СЗФСКУ, при цьому, як на мікро-, так і мезорівнях; як стосовно банків, так і небанківських кредитних установ, а також беручи до увагу діяльність широкого кола суб'єктів досліджуваної системи. Саме це є **метою** написання цієї наукової статті. При цьому для діагностики якості функціонування СЗФСКУ скористаємося функціональним підходом. Так, покрокова оцінка якості виконання функцій суб'єктами СЗФСКУ у результаті дозволить виявити слабкі місця у її функціонуванні, а отже, окреслити коло проблемних питань, які потребують вирішення.

Виклад основного матеріалу. Зауважимо, що до функцій, які повинні виконувати суб'єкти СЗФСКУ, відносимо цілепокладання, планування, організації, контролю, збалансування, гармонізацію та захист інтересів зацікавлених сторін, просвітницьку. Їх зміст більш детально розкрито у праці [15]. Для забезпечення комплексності діагностики функціонування СЗФСКУ в Україні, оцінку якості виконання нею зазначених функцій доречно здійснювати як стосовно окремих кредитних установ (мікрорівень), так і кредитного сегменту фінансового сектору (мезорівень).

Так, першою базовою функцією досліджуваної системи СЗФСКУ, яка формує всю подальшу концепцію внутрішніх процесів, – це функція *цілепокладання*. Відмітимо, що на рівні кредитного сегменту фінансового сектору України за її виконання відповідальні Національний банк та Нацкомфінпослуг. Першим комплексним документом, який розкриває мету функціонування СЗФСКУ, зокрема, шляхом опису очікуваного стану кредитного сегменту фінансового сектору – це Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року [16]. При цьому кредитний сегмент фінансового сектору чітко невиокремлений у зазначеній програмі, тому вважаємо, що для підвищення результативності функціонування СЗФСКУ важливо розробити концепцію забезпечення фінансової стабільності кредитних установ в Україні, яка б містила бачення регуляторів щодо майбутнього стану кредитного сегменту фінансового сектору, опис основних чинників, що спонукають загрози фінансовій стабільності кредитних установ, конкретний зміст заходів відповідних суб'єктів, спрямованих на уникнення/мінімізацію їх впливу. Відмітимо, що певні позиції вищезазначеного знаходимо у проекті Білої книги Національного банку, в якій окреслено риси інтегрованої моделі регулювання ринків фінансових послуг і, у тому числі, кредитних послуг, що дозволяє зрозуміти мету СЗФСКУ з позиції одного з її основних суб'єктів [17]. Зауважимо, що ми не ототожнюємо забезпечення фінансової стабільності кредитного сегменту фінансового сектору виключно з процесами його регулювання та нагляду, втім, саме це створює ті рамки, в якому функціонують кредитні установи. До того ж, дієвість інституту регулювання та нагляду належить до рушійних чинників фінансової нестабільності кредитного сегменту фінансового сектору [18, с. 13] ;

У свою чергу, на рівні окремих кредитних установ України питання забезпечення фінансової стабільності ототожнюється із забезпеченням їх платоспроможності. На даний момент до виключної компетенції наглядових рад банків належить затвердження плану заходів щодо відновлення діяльності установи, маючи на увазі план фінансового оздоровлення на випадок зниження регулятивного капіталу/нормативів капіталу до мінімально значення, встановленого Національним банком [19, ст. 35, 39]. Щодо небанківських кредитних установ, то згідно з ЗУ «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» затвердження плану відновлення їх фінансової стабільності відноситься до одного із заходів впливу Нацкомфінпослуг [20, ст. 40]. Однак, у жодному нормативному документі Нацкомфінпослуг не наведено тлумачення поняття «фінансова стабільність фінансових/кредитних установ». У кінці 2018 року Нацкомфінпослуг підготувала проект Методичних рекомендацій щодо підготовки плану відновлення фінансової стабільності кредитних спілок. Згідно зі змістом цього розпорядження зрозуміло, що Нацкомфінпослуг ототожнює фінансову стабільність кредитних спілок з їх платоспроможністю, що, очікувано поширюється на всі інші небанківські кредитні установи, щодо яких застосовуються норми спеціалізованого закону. Як критерій порушення фінансової стабільності кредитних спілок регулятором визначено погіршення нормативу достатності регулятивного капіталу. На думку Нацкомфінпослуг, «план відновлення фінансової стабільності рекомендується готувати у першу чергу тим кредитним спілкам, фактичний розмір регулятивного капіталу яких знизився нижче 7 відсотків від балансової вартості активів» [21]. Розгляд змісту зазначеного проекту методичних рекомендацій Нацкомфінпослуг доводить, що в Україні існує глибока методологічна прірва між тлумаченням економічного змісту фінансової стабільності та завдань щодо її забезпечення на рівні фінансової системи/фінансового сектору та на рівні окремих кредитних установ. Важливо наголосити, що термінологічна некоректність, яка має місце на рівні регуляторів (насамперед, маємо на увазі Нацкомфінпослуг) поширюється у подальшому на логіку побудови та пріоритети системи забезпечення фінансової стабільності окремих кредитних установ.

На наше переконання, по-перше, порушення кредитною установою нормативних вимог до регулятивного капіталу або нормативів капіталу – це вже ознака її фінансової нестабільності, а тому, у цьому випадку, мова повинна йти не про план відновлення фінансової стабільності, а про прийняття плану ургентних антикризових заходів щодо фінансового оздоровлення кредитної інституції. По-друге, план відновлення фінансової стабільності кредитної установи буде лише тоді ефективним інструментом впливу на її потенціал до стабільної та ефективної діяльності у часі, якщо буде складовою політики забезпечення її фінансової стабільності. Остання повинна затверджуватися наглядовою радою кредитної установи. Отже, щодо якості виконання

функції СЗФСКУ «цілепокладання», можна зробити такий висновок: дії Національного банку та Нацкомфінпослуг дозволяють забезпечити часткове виконання цієї функції досліджуваної системи. Втім, на рівні окремих кредитних установ необхідність структурування процесу забезпечення фінансової стабільності, у тому числі, визначення мети та пріоритетів, у кращому випадку виникає у контексті антикризового управління. Вважаємо це фундаментально невірним підходом, оскільки забезпечення фінансової стабільності кредитної установи, насамперед, стосується формування її здатності до стійкого розвитку у майбутньому.

Наступна базова функція СЗФСКУ – це *планування*. На рівні кредитного сегменту фінансового сектору найбільш комплексно це представлено у вищезгаданій Програмі розвитку фінансового сектору України до 2020 року шляхом розробки комплексного плану заходів, з чітким визначенням часових обмежень на їх виконання та переліком відповідальних осіб; надано опис очікуваних результатів переважно у вигляді кількісних показників із зазначенням їх критеріальних значень, а також конкретизовано зміни законодавчих та нормативно-правових актів України для уможливлення реалізації відповідних заходів. При цьому Національний банк систематично переглядає та поглиблює зміст заходів, які плануються до реалізації з метою забезпечення фінансової стабільності банківського сектору, а також регулятором окреслюються заходи стосовно унормування діяльності небанківського кредитного сегменту, висвітлюючи це у стратегіях власної діяльності [22; 23]. У свою чергу, комунікацію Нацкомфінпослуг із зацікавленими особами щодо плану заходів в аспекті сприяння фінансовій стабільності небанківського кредитного сегменту вважаємо неефективною. Зокрема, у вільному доступі є тільки план діяльності Нацкомфінпослуг на 2017 – 2019 роки, у якому визначено не заходи, а загальні напрями роботи регулятора без жодної деталізації. Аналогічною поверхневістю характеризується інформація, подана у річних звітах про діяльність Нацкомфінпослуг. При цьому, аналіз проектів регуляторних актів, направлених на регламентацію діяльності небанківських кредитних установ, дозволяють стверджувати про активну діяльність Нацкомфінпослуг стосовно зміцнення та забезпечення сталого розвитку небанківського кредитного сегменту, зокрема, шляхом імплементації європейських та міжнародних стандартів у вітчизняне регуляторне середовище. Також простежується намір регулятора до ліквідації існуючого регуляторного арбітражу між банківським та небанківським кредитними сегментами фінансового сектору, що оцінюємо як ознаки результативності функціонування СЗФСКУ. Зокрема, проведений порівняльний аналіз чинних [24] та проектних змін нормативних вимог до діяльності кредитних спілок [25] виявив такі принципові зміни: 1) ознаки дерегуляції діяльності небанківських кредитних установ, оскільки кількість обов'язкових нормативів зменшилася на 4 показники; 2) уніфікацію нормативних вимог до діяльності кредитних спілок на кшталт індикативного регулювання діяльності банків.

Тобто, функцію СЗФСКУ «планування» на рівні кредитного сегменту фінансового сектору вважаємо такою, що частково виконується, ураховуючи достатньо високий рівень закритості Нацкомфінпослуг щодо інформування зацікавлених сторін про зміст та графік реалізації планових заходів в аспекті забезпечення фінансової стабільності кредитних установ.

Щодо виконання зазначеної функції досліджуваною системою на рівні окремих кредитних установ, то зауважимо, що, на наше переконання, план заходів щодо забезпечення фінансової стабільності повинен бути відображений у загальній стратегії банку. Як засвідчує практичний досвід кредитних установ України (табл. 1), по-перше, до сих пір відсутнє розуміння корпоративної важливості оприлюднення стратегічних планів кредитними установами, як з метою формування/підвищення довіри з боку економічних агентів, так і стимулювання зацікавленості інвесторів.

Останнє особливо важливо у контексті намірів Національного банку щодо запровадження нового інструменту капіталу – безстрокового субординованого боргу зі строком залучення не менше, ніж на 50 років, як єдиного джерела формування додаткового капіталу 1-го рівня.

По-друге, на підставі емпіричного дослідження змісту стратегій банків України з'ясовано, що наразі для них більшою мірою не характерний перегляд змісту пріоритетів діяльності шляхом переходу від їх орієнтації на максимізацію прибутковості акціонерного капіталу до бізнес-намірів створення економічної цінності (табл. 1, колонка 9). Ураховуючи все вищезазначене, вважаємо якість виконання функції «планування» СЗФСКУ на мікрорівні незадовільною.

Таблиця 1.

Кількість банків у розрізі груп, які оприлюднюють зазначену інформацію станом на 01.05.2019, (одиниці)

Групи банків за типом власності	Оприлюднення стратегії	Уточнення часового горизонту у роках	Наявність заходів щодо забезпечення фін стабільності	Опис внутрішніх загроз діяльності банку	Опис сценаріїв розвитку банку	Наявність заходів, спрямованих на такі об'єкти СЗФСКУ			
						фінансова стійкість	якість виконання економічних та соціальних функцій	фінансові та соціальні наслідки діяльності банку	ринкова вартість банку
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
з державною часткою	2	2	2	1	1	2	2	2	2
іноземних банк. груп зі 100 % іноземним капіталом	6	7	7	6	0	8	4	4	1
іноземних банк. груп за участю іноземного капіталу	1	2	2	1	1	3	0	0	0
з приватним капіталом	14	7	18	8	0	15	5	3	1
РАЗОМ	**23**	**18**	**29**	**16**	**1**	**28**	**11**	**9**	**4**
у відсотках до загальної кількості діючих банків	29,9	23,4	37,7	20,8	1,3	36,4	14,3	11,7	5,2

Примітка. Складено автором на основі оцінки веб-сайтів банків України

Особливості виконання суб'єктами СЗФСКУ в Україні функції «*організація*» розкрито у праці [26].

Іншою важливою функцією СЗФСКУ є *гармонізація та захист інтересів зацікавлених сторін*. За результатами проведеної діагностики на рівні кредитного сегменту фінансового сектору виокремлено такі недоліки:

1) недосконаліть системи захисту інтересів споживачів фінансових послуг, у тому числі, відсутність можливості позасудового урегулювання конфліктних ситуацій між ними та кредитними установами. Так, на теперішній час в Україні лише одна установа, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, офіційно має законодавчо визначений мандат на здійснення захисту прав та охоронюваних законом інтересів споживачів. При цьому мандат Фонду поширюється не на всіх споживачів, а лише на вкладників банків, окрім Ощадбанку. Натомість інші регулятори кредитних установ – Національний банк та Нацкомфінпослуг – не мають закріплених в законах повноважень чи обов'язків захищати права споживачів, окрім роботи зі зверненнями громадян, переважно скаргами на кредитні установи. Основний державний орган з захисту прав споживачів – Державна інспекція України з питань захисту прав споживачів – був реорганізований у Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів з акцентом на безпеку харчових продуктів. А отже, фінансова сфера фактично залишилася поза сферою впливу цього регулятора [27, с. 14]. Часткове вирішення цієї проблеми може бути реалізоване завдяки впровадженню інституту фінансового омбудсмена;

2) неуніфікованість прав споживачів ідентичних фінансових послуг, що надаються різними видами кредитних установ. Насамперед, це стосується споживачів депозитних послуг, щодо яких гарантії повернення вкладених ними коштів поширюються лише на клієнтів банків. У цьому контексті важливо розглянути доцільність внесення змін у діючу систему гарантування вкладів;

3) неуніфікованість вимог до діяльності різних видів кредитних установ у рамках виконання ідентичних фінансових послуг. Ураховуючи, що в Україні розпочався процес переходу від сегментарного до функціонально-орієнтованого (комплексного) нагляду за діяльністю кредитних установ, важливо переглянути регулюючі норми та обмеження, що на теперішній час застосовуються до кредитних установ відповідними регуляторами. При цьому, уніфікація вимог повинна здійснювати не за формою, а за сутністю діяльності кредитних установ, що досягається завдяки використанню ризик-орієнтованого підходу.

У свою чергу, на рівні окремих кредитних установ спостерігаються поступові зміни стандартів ведення бізнесу. Насамперед, мова йде про інформаційну відкритість їх діяльності, а також перебудову системи винагороди на основі принципу збалансування як інтересів отримувачів винагороди, так і довгострокових інтересів учасників банку, інвесторів та інших зацікавлених осіб. Втім, наразі ці зміни є прямим відображенням посилення регуляторних обмежень діяльності кредитних установ та меншою мірою є результатом світоглядного переосмислення їх власниками та топ-менеджментом соціальної відповідальності діяльності грошово-кредитних посередників. Також ця ситуація є додатковим доказом того, що на поточному етапі розвитку фінансового посередництва в Україні удосконалення корпоративного управління виключно з ініціативи власників та вищого керівництва кредитних установ малоймовірне. Тому вважаємо доцільною розробку стандартів щодо організації корпоративного управління в небанківських кредитних установах, що також матиме позитивний рушійний вплив на якість забезпечення їх фінансової стабільності. Все зазначене, з одного боку, є ознакою розвитку СЗФСКУ, а з іншого – її поточної незрілості, низької здатності до самовдосконалення. Тому на цьому етапі передумовою якісного виконання функції «гармонізація та захист інтересів зацікавлених осіб» досліджуваною системою на рівні окремих кредитних установ є збалансування прав і обов'язків споживачів та надавачів фінансових послуг (в особі кредитних установ) на рівні нормативно-правових актів.

Функцію *контролю* СЗФСКУ на рівні кредитного сегменту фінансового сектору здійснюють Національний банк, Нацкомфінпослуг, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, Міністерство фінансів, Антимонопольний комітет та Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Для кожної із зазначених інституцій здійснення контролю за діяльністю окремих груп економічних агентів є змістоформуючою функцією, втім, саме актуалізація питання забезпечення загальної та секторальної фінансової стабільності стимулювала реформування системи контролю за діяльністю кредитних установ. Наразі, це більшою мірою реалізовано стосовно банків, втім, прийняття проекту закону щодо консолідації функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг (відомий як закон «Про SPLIT») [28], поглибить трансформаційні зміни у сфері забезпечення фінансової стабільності кредитного сегменту фінансового сектору. Узагальнення сутнісних та організаційних трансформацій у виконанні функції контролю суб'єктами СЗФСКУ представлено на рис. 1.

Незважаючи на те, що найбільш суттєві зміни щодо контролю у СЗФСКУ відбулися стосовно банків, також важливо відмітити кардинальні зміни у сфері небанківського кредитного посередництва, а саме:

1) поступовий перехід небанківських кредитних установ до складання фінансової звітності згідно з МСФЗ з 2013 року; посилення вимог до аудиту фінансової звітності кредитних установ [29]; підвищення вимог до інформаційної прозорості діяльності небанківських кредитних інституцій [30];

2) перегляд ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг [31].

Мова йде про діяльність з надання послуг з фінансового лізингу, надання коштів у позику, в тому числі на умовах фінансового кредиту, надання гарантій та поручительств, послуг факторингу, що наразі може здійснюватися лише на підставі ліцензії, виданої Нацкомфінпослуг.

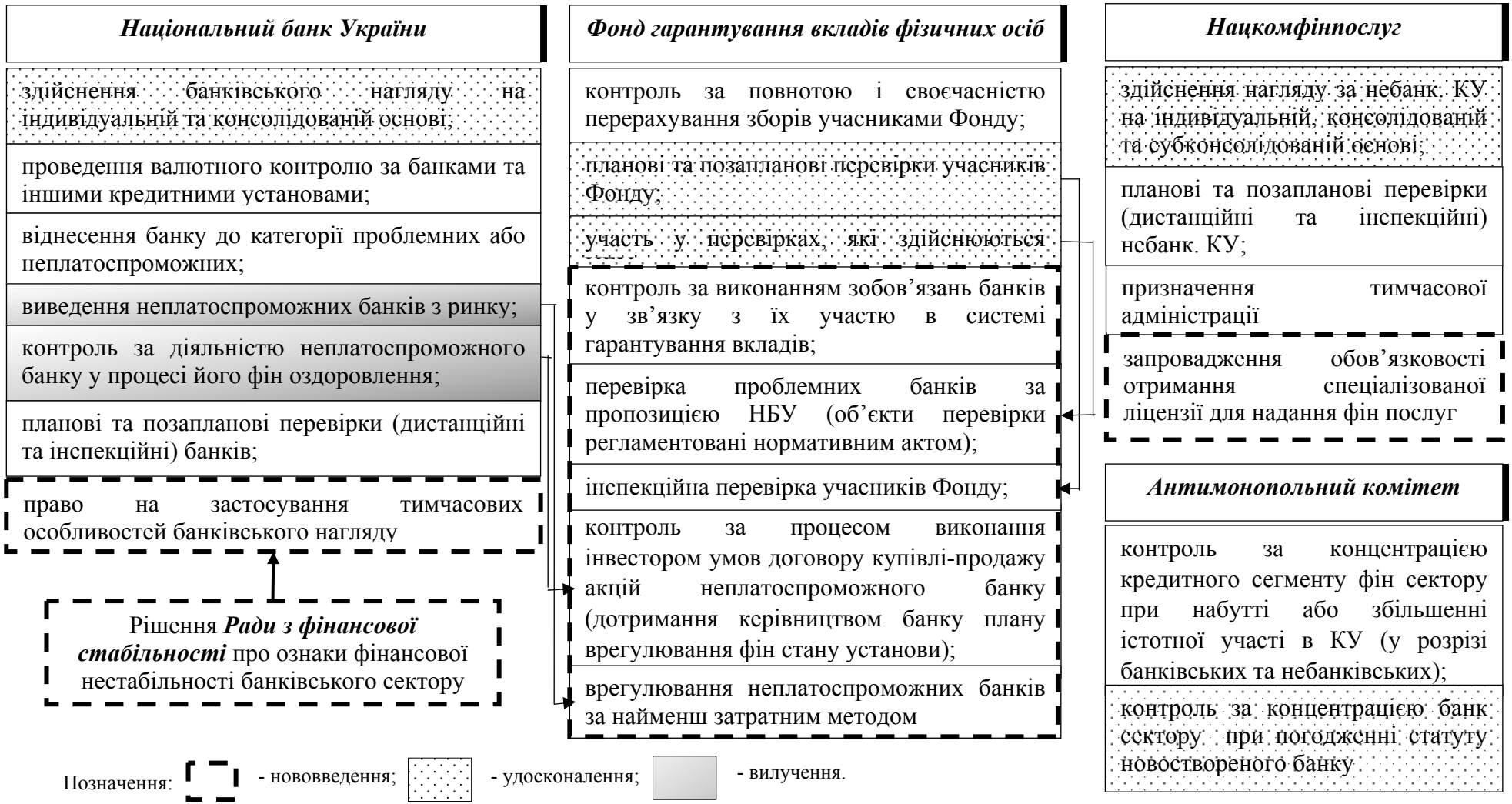

Рис. 1. Сутнісно-організаційні зміни у контексті виконання функції контролю суб'єктами СЗФСКУ на рівні кредитного сегменту фінансового сектору

(узагальнено автором на основі [19; 20; 32; 33; 34; 35; 36])

Вважаємо, що це стало першим кроком до створення рівних умов конкуренції на ринку грошово-кредитного посередництва та у подальшому дозволить очистити цей сегмент фінансового сектору від недобросовісних учасників та тих, що акумулюють невиправданий ризик. Загалом, вважаємо функцію контролю СЗФСКУ на рівні кредитного сегменту фінансового сектору такою, що виконується. На нашу думку, розглянуті нами поточні трансформації та окреслені перспективи подальших перетворень у сфері контролю за станом фінансової стабільності кредитних установ дозволяють, по-перше, посилити координацію дій суб'єктів СЗФСКУ за перших ознак фінансової нестабільності кредитного сегменту фінансового сектору.

Удосконалення комунікації між зазначеними суб'єктами СЗФСКУ створює можливість оперативного взаємного обміну інформацією, а отже, забезпечує превентивність такого контролю. Саме ця ознака вельми важлива в аспекті забезпечення фінансової стабільності. По-друге, виявлені тенденції сприяють підвищенню збалансованості інтересів широкого кола зацікавлених сторін. Все це у сукупності має позитивний синергетичний вплив на рівень результативності функціонування СЗФСКУ.

На мікрорівні контроль за станом фінансової стабільності кредитної установи здійснюється в рамках функціонування системи управління ризиками. Тому якість виконання цієї функції безпосередньо залежить від ефективності управління ризиками, його комплексності, цілісності та наскрізності з точки зору проникнення у всі ланки організаційної структури установи. Самі ці принципи побудови системи управління ризиками банку покладені в основу відповідного положення Національного банку [37]. Згідно з цим положенням побудова/удосконалення системи управління ризиками в банку та банківських групах передбачає розроблення/доопрацювання, затвердження та впровадження: організаційних заходів; культури управління ризиками; стратегій, політики, методик і процедур управління ризиками; декларації схильності до ризиків. Принциповим нововведенням вважаємо вимогу відповідності системи управління ризиками банку його бізнес-моделі, тобто згідно з цією концепцією організація ризик-менеджменту також повинна здійснюватися на основі ризик-орієнтованого підходу. Загалом, має місце не просто уніфікація стандартів побудови системи управління ризиками банку, а формування комплексної концепції *культури* управління ризиками, згідно з якою забезпечується розуміння кожного працівника банку його ролі у процесі управління ризиками з метою досягнення цілей діяльності банку, у тому числі, забезпечення його фінансової стабільності. Втім, постає питання достатності контролю, що реалізується суб'єктами системи управління ризиками, для забезпечення фінансової стабільності банку; можливості ототожнення контролюючих заходів, що реалізуються в аспекті ризик-менеджменту, з функцією контролю системи забезпечення фінансової стабільності банку. Узагальнення авторської позиції з цього приводу наведено у табл. 2.

Таблиця 2.
Оцінка взаємозамінності функцій контролю системи управління ризиками та системи забезпечення фінансової стабільності банку

Необхідні характеристики функції контролю системи забезпечення фінансової стабільності банку	**Фактичні характеристики функції контролю системи управління ризиками банку**	**Висновок про взаємоза-мінність**
Організація наскрізного виявлення загроз фінансовій стабільності	Організація наскрізного виявлення та контролю за інцидентами всіх суттєвих ризиків	Так
Забезпечення багаторівневості захисту від негативної дії загроз фін стабільності	Створення трьохрівневої системи захисту від ризиків	Так
Врахування загальносистемних загроз фін стабільності при оцінці фінансової стабільності банку (інформаційне джерело – Звіт з фінансової стабільності Національного банку та рішення Ради з фінансової стабільності)	Систематичне стрес-тестування основних ризиків (не рідше одного разу на квартал) з урахуванням макро- та мікроекономічних показників; аналіз впливу негативних факторів на процеси банку	Ні
Об'єкти контролю виходять за межі фінансових аспектів діяльності	Здійснюється за всіма основними фінансовими ризиками	Ні
Покладання кінцевої відповідальності за стан фінансової стабільності на наглядову раду банку	Покладання кінцевої відповідальності за ризики на наглядову раду банку	Так
Розробка та затвердження радою банку політики забезпечення фінансової стабільності установи та плану її відновлення	Включення до внутрішньобанківських документів політик управління ризиками та безперервною діяльністю, планів відновлення діяльності, забезпечення безперервної діяльності та фінансування в кризових ситуаціях	Так
Наявність спеціалізованого комітету спостережної ради банку з питань фінансової стабільності	Наявність спеціалізованого комітету спостережної ради банку з питань управління ризиками	Ні

Розподілення функцій контролю за внутрішніми фінансовими та нефінансовими дисбалансами	Розподілення функцій контролю за ризиками між підрозділом з управління ризиками та підрозділом контролю за дотриманням норм (комплаєнс). Їх організаційна відокремленість від бізнес-підрозділів та підрозділів аудиту	Ні

Примітка. Розроблено автором.

Вважаємо, що невеликим банкам для забезпечення фінансової стабільності достатнім є ефективне виконання функції контролю у рамках системи управління ризиками. Втім, системно важливі банківські установи повинні утворити спеціалізований комітет спостережної ради з питань фінансової стабільності, наслідуючи приклад Національного банку. Його увага повинна бути зосереджена на питаннях стратегічних і тактичних пріоритетів діяльності, у тому числі, обговорення нових напрямів діяльності, з точки зору їх кореляції з природою внутрішніх та зовнішніх загроз фінансовій стабільності. Тобто, якщо комітет ради з ризиків здійснює погодження та перегляд ключових документів системи управління ризиками та контроль за їх дотриманням; контролює стан виконання заходів щодо оперативного усунення недоліків системі ризик-менеджменту; оцінює відповідність ціноутворення на банківські продукти бізнес-моделі банку; обговорює сильні та слабкі місця моделей та інструментів оцінки ризиків з метою їх врахування при розгляді результатів діагностики величини ризиків, то до компетенції комітету ради банку з фінансової стабільності варто віднести розгляд питань щодо впливу діючої системи менеджменту, у тому числі, ризик-менеджменту, на якість виконання економічних та соціальних функцій; фінансові та соціальні наслідки діяльності банку; ринкову вартість банку.

Зауважимо, що, на відміну від банків, система управління ризиками в небанківських кредитних установах, наразі, обмежується заходами щодо дотримання ними нормативів ризиковості операцій. Чітких вимог до системи управління ризиками Нацкомфінпослуг не визначено. Згідно з законом [20] у 2011 році регламентовано обов'язковість утворення структурного підрозділу для проведення внутрішнього аудиту (контролю), однак, сфера його повноважень, насамперед, обмежується комплаєнс контролем. З огляду на це вважаємо, що функція контролю СЗФСКУ на мікрорівні виконується на задовільному рівні і лише у банках.

Стосовно функції *збалансування*, то до суб'єктів СЗФСКУ, які залучені до її виконання, відносимо: Національний банк України, Нацкомфінпослуг та кредитні установи в особі вищих органів управління. Зауважимо, що ті численні зміни, які впроваджуються регуляторами кредитного сегменту фінансового сектору України, сприяють посиленню збалансованості як діяльності окремих інституцій, так і їх сукупності загалом. Насамперед, до таких нововведень відносимо: 1) впровадження нових нормативів ліквідності, які сприяють створенню додаткових зовнішніх стимулів банкам для забезпечення збалансованого управління їх ресурсною базою (*ресурсна збалансованість*); 2) імплементацію контрциклічних інструментів регулювання діяльності кредитних установ, зокрема, буферів капіталу (*акумуляційно-перерозподільна збалансованість*); 3) стандартизацію методології організації системи управління ризиками в банках (*організаційна збалансованість*); 4) зближення змісту регуляторних норм та вимог до діяльності банківських та небанківських кредитних установ (*регламентна збалансованість*); 5) посилення відповідальності органів управління за стан кредитних установ та запровадження наскрізної системи внутрішнього контролю (*управлінська збалансованість*); 6) підвищення кваліфікаційних вимог до вищого керівництва кредитних установ (*професійно-кадрова збалансованість*); 7) регламентацію прав та зобов'язань кредитних установ і споживачів фінансових послуг, зокрема, шляхом прийняття законів України «Про споживче кредитування», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов повернення строкових депозитів» (*збалансованість відповідальності учасників договірних відносин*).

На рівні окремих кредитних установ функція збалансування у контексті досліджуваної системи зводиться до забезпечення дотримання законодавчих вимог та внутрішніх корпоративних стандартів, оскільки, як вже було обґрунтовано вище, наразі не існує практики комплексного управління фінансовою стабільністю установи. Саме тому, ініціативу Національного банку щодо стандартизації управління ризиками в банках важко переоцінити. Впровадження всіх аспектів нової концепції ризик-менеджменту в банках, що заплановано реалізувати до 2020 року, дозволить суттєво підвищити рівень збалансованості їх внутрішнього середовища, а отже, посилить їх міцність, резистентність відносно різноманітних шоків. Все це є визначальними ознаками їх фінансової стабільності. Звичайно, фінансова стабільність кредитних установ суттєво залежить від ефективності, комплексності та своєчасності заходів спеціалізованих регуляторів як провідних суб'єктів СЗФСКУ. Втім, високі корпоративні стандарти внутрішнього менеджменту кредитної установи здатні компенсувати недоліки у функціонуванні та навіть відсутність інститутів, важливих для ефективного функціонування СЗФСКУ і сприяти забезпеченню стійкого, стабільного розвитку у часі, навіть в умовах глибоких фінансово-економічних потрясінь. Саме до таких умов відносимо стан економіки України протягом 2014-2016 років.

Стосовно небанківських кредитних установ, то огляд публічної інформації про їх місію, мету діяльності, органи управління, зміст фінансової звітності дає підстави говорити про їх пасивність щодо вдосконалення системи самоменеджменту. Тобто, діяльність небанківських кредитних установ щодо побудови та функціонування внутрішньої системи управління, переважно, обмежується лише законодавчими вимогами.

Однак, на наше переконання, заходи забезпечення фінансової стабільності повинні реалізовуватися з дотриманням принципу надлишковості. Законодавча база є втіленням мінімальних норм та вимог, виконання яких дозволяє кількісно збалансувати наслідки загроз та віддачу інструментів їх подолання для забезпечення стійкості кредитної установи. З метою уможливлення сталого довгострокового розвитку установи необхідно забезпечити кількісну та якісну надлишковість інструментів забезпечення фінансової стабільності кредитної установи по відношенню до реальних та потенційних загроз. Також, розвиваючи думку, яка висловлювалася вище, вважаємо, що наразі стан небанківських кредитних установ надмірно сильно залежить від якості функціонування інституту регулювання та нагляду – неефективність останнього, методологічні прорахунки в аспекті розвитку системи регулювання та/або нагляду, на наше переконання, і є найсуттєвішими загрозами їх фінансовій стабільності, оскільки внутрішній запас міцності, що формується небанківськими кредитними установами, є переважно віддзеркаленням чинних норм, вимог та обмежень. У таких умовах превалюючим принципом діяльності стає позиція «законним є все те, що незаборонено». Втім, переконані у тому, що в умовах слабкості інституту нагляду саме цей принцип і сприяє зародженню найбільш небезпечних внутрішніх загроз фінансовій стабільності.

Не менш важливою, однак, недооціненою, функцією СЗФСКУ є *просвітницька*. Відмітимо, що питання фінансової грамотності та захисту прав, інтересів споживачів фінансових послуг є тісно взаємопов'язаними. Так, з одного боку, високий рівень фінансової грамотності населення за умови незадовільного стану захисту прав та інтересів споживачів фінансових послуг підвищує рівень недовіри до інституту фінансового посередництва. З іншого боку, низька якість захисту прав споживачів фінансових послуг, на наше переконання, можливе лише у випадку низької фінансової грамотності та необізнаності населення. Наразі в Україні має місце фрагментарне виконання просвітницької функції відповідними інституціями. Насамперед, їх заходи направлені та підвищення знань фінансової термінології та здатності до фінансових розрахунків (фінансової математики). Разом з тим, самі лише навички фінансових розрахунків не є адекватним свідченням готовності людини до взаємодії з кредитним сегментом фінансового сектору. Це лише одна із складових фінансової грамотності, повноцінне забезпечення якої неможливе без формування знань своїх прав та обов'язків як споживачів фінансових послуг (тобто, знань у сфері фінансового права). Емпіричним доказом незадовільного виконання досліджуваною системою просвітницької функції є результати дослідження фінансової грамотності та обізнаності населення України, проведеного IP-FSS в Україні у 2017 році [27, с. 14]. Дослідниками обґрунтовано низький рівень фінансової грамотності, що стосується як здатності до фінансових розрахунків, так і знань своїх прав та обов'язків як споживача фінансових послуг. Найбільш вражаючим висновком, на нашу думку, є констатація факту відсутності суттєвих позитивних змін у цьому аспекті, порівнюючи результати аналогічного дослідження 2010 року.

Висновки. Отже, проведена оцінка якості виконання функцій суб'єктами СЗФСКУ дозволила обґрунтувати, що в Україні сформовано задовільно функціонуючу систему забезпечення фінансової стабільності кредитних установ. Загалом вважаємо, що у своєму розвитку СЗФСКУ проходить п'ять етапів, кожен з яких одночасно є метою попереднього та передумовою наступного. До таких етапів на основі цільового підходу відносимо: 1) забезпечення необхідних передумов фінансової стабільності установ, а саме їх фінансової стійкості; 2) забезпечення стабільної діяльності кредитних установ на основі реалізації простого типу відтворення; 3) забезпечення безперебійності виконання основних функцій кредитними установами на умовах ефективності та результативності; 4) забезпечення планомірного розвитку установи та реалізації розширеного типу відтворення; 5) забезпечення позитивного впливу на умови функціонування економічних агентів, гармонізації інтересів зацікавлених сторін. Вважаємо, що наразі вона знаходиться на третьому етапі свого розвитку, тобто дозволяє забезпечувати безперервність виконання основних функцій кредитними установами на умовах ефективності та результативності. Найбільша доля проблем стосується небанківського кредитного сегменту фінансового сектору, що потребує негайного вирішення, як на мікро-, так і мезорівнях. Саме обґрунтуванню напрямів підвищення фінансової стабільності небанківського кредитного сегменту фінансового сектору будуть присвячені подальші дослідження.

Список використаних джерел.

1. Стійкість фінансових ринків України та механізми її забезпечення / [О. І. Барановський, В. Г. Барановська, Є. О. Бублик та ін.]; за ред. дра екон. наук О. І. Барановського; НАН України; Інт екон. та прогнозув. – Київ, 2010. – 492 с
2. Белінська Я. В. Фінансова стабільність: сутність та напрями забезпечення / Я. В. Белінська, В. П. Биховченко // Стратегічні пріоритети. – 2010. – №4(17). – С. 57-67.
3. Бєлова І. В. Визначення фінансової стабільності України / І. В. Бєлова, С. В. Башлай // Вісник Національного банку України. – 2013. – № 7. – С. 25 – 31.
4. Кузнєцова А. Я. Концептуальні положення забезпечення стабільності банківської системи / А. Я. Кузнєцова, Н. П. Погореленко // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. - 2018. - № 3(26). - С. 4-16.
5. Погореленко Н. П. До питання про понятійний апарат фінансової стабільності банківської системи / Н. П. Погореленко // Вісник Університету банківської справи. – 2018. – № 3 (33). – С. 66-82.
6. Унковська Т. Є. Системне розуміння фінансової стабільності: розв'язання парадоксів / Т. Є. Унковська // Економічна теорія. – 2009. – №1. – С. 14-33.

7. Безродна О. С. Теоретико-методичні аспекти оцінювання фінансової стабільності банківської системи / О. С. Безродна, В. О. Лесик // Проблеми економіки. – 2017. – № 2. – С. 251-263.

8. Д'яконова І. І. Дослідження оцінки рівня фінансової стабільності як складового елементу механізму державного регулювання банківської системи / І. І. Д'яконова, Є. Ю. Мордань // Бізнес-Інформ. – 2015. – №1. – С. 302-306.

9. Коваленко В. Теоретичні та методичні підходи до оцінювання фінансової стабільності банківської системи / В. Коваленко, Ю. Гаркуша // Вісник Національного банку України. – 2013. – № 9. – С. 126-131.

10. Лесик В. О. Удосконалення процедури експрес-оцінки фінансової стабільності банків / В. О. Лесик // Економіка та держава. – 2017. – № 11. – С. 99-103.

11. Погореленко Н. П. Вейвлет-аналіз часових рядів показників банківської діяльності в розкритті стабільності функціонування банківської системи / Н. П. Погореленко // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 1. – С. 417-428.

12. Chmutova I. Indicators of Financial Stability of the Ukrainian Banking System / I. Chmutova, V. Biliaieva // International Journal of Managerial Studies and Research (IJMSR). – 2015. – Volume 3. – Issue 7. – PP. 95-103.

13. Погореленко Н. П. Роль Національного банку України у забезпеченні стабільного розвитку банківської системи / Н. П. Погореленко // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – Серія «Економічна». – 2017. – № 93. – С. 57-76.

14. Радченко Н. Г. Державне регулювання фінансової стабільності банківської системи України [Елктронний ресурс] / Н. Г. Радченко. – Режим доступу : http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/3713/1/14.pdf.

15. Baranovskyi O. I. Methodology of forming the system of ensuring financial stability of credit institutions / O. I. Baranovskyi, M. E. Khutorna // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2018. – № 4 (27). – С. 4-13.

16. Комплексна програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року : постанова Правління Національного банку України від 18 червня 2015 року № 391 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43352266.

17. Майбутнє у регулюванні небанківського фінансового сектору. Проект для обговорення [Електронний ресурс] / Національний банк України. – 2018. – Жовтень, 19 с. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=80189428.

18. Demirgüç-Kunt A. Cross-Country Empirical Studies of Systemic Bank Distress: A Survey / A. Demirgüç-Kunt, E. Detragiache // IMF working paper. – 2005. – 05/96. – May. – 32 p.

19. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14.

20. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 № 2664-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14.

21. Методичні рекомендації щодо підготовки плану відновлення фінансової стабільності кредитних спілок : проект розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.nfp.gov.ua/ua/Proekty-rehuliatornykh-aktiv/26686.html.

22. Стратегія Національного банку України. Програма дій 2019 року [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=64754192.

23. Стратегія макропруденційної політики [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=83019081.

24. Про фінансові нормативи діяльності та критерії якості системи управління кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок : положення Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 16.01.2004 № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0148-04.

25. Про обов'язкові фінансові нормативи та вимоги, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами кредитних спілок : проект положення Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 05.07.2018 № 1192 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.nfp.gov.ua/files/ROZPORYADGHRNYA/2018/05-07/R-1192.pdf.

26. Хуторна М. Е. Оцінка впливу інституційних трансформацій на якість системи забезпечення фінансової стабільності кредитних установ в Україні / М. Е. Хуторна // Вісник Університету банківської справи. – 2019. – № 1.

27. Фінансова грамотність, обізнаність та інклюзія в Україні: звіт про дослідження [Електронний ресурс] / USAID. – 2017. – Листопад. – 69 с. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=83136332.

28. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо консолідації функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг : проект Закону України від 20.07.2015 № 2413а [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56124.

29. Методичні рекомендації щодо аудиторських звітів, що подаються до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за результатами аудиту річної звітності та звітних даних фінансових установ за 2017 рік : Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 01.02.2018 р. № 142 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.nfp.gov.ua/files/ROZPORYADGHRNYA/2018/01-02/R-142.pdf.

30. Положення про розкриття фінансовими установами інформації в загальнодоступній інформаційній базі даних про фінансові установи та на веб-сайтах (веб-сторінках) фінансових установ : Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 19.04.2016 № 825 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0722-16.

31. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів) : постанова Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2016 р. № 913 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/913-2016-%D0%BF.

32. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 № № 3659-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3659-12.

33. Положення про ліцензування банків : Постанова Правління Національного банку України від 22.12.2018 року № 149 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/document/download?docId=84803771.

34. Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 20.09.2001 № 2740-III зі змінами та доповненнями (втратив чинність) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2740-14.

35. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 № 4452-VI зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17.

36. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/679-14.

37. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах : постанова Правління Національного банку України від 11.06.2018 № 64 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18.

References.

1. Baranovs′kyy, O. I. (Ed.). (2010), *Stiykist' finansovykh rynkiv Ukrayiny ta mekhanizmy yiyi zabezpechennya* [Stability of financial markets of Ukraine and mechanisms for its provision], Institute of Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

2. Belins′ka, YA. V. and Bykhovchenko, V. P. (2010), "Financial stability: essence and directions of maintenance", *Stratehichni priorytety*, no. 17, pp. 57–67.

3. Byelova, I. V. and Bashlay, S. V. (2013), "Definition of financial stability of Ukraine", *Visnyk Natsional'noho banku Ukrayiny*, no. 7, pp. 25–31.

4. Kuznyetsova, A. YA. and Pohorelenko, N. P. (2018), "Conceptual Provisions of Banking System Stability Ensurance", *Finansovo-kredytna diyal'nist': problemy teoriyi ta praktyky*, no. 26, pp. 4-16.

5. Pohorelenko, N. P. (2018), "On the Questionnaire on the Conceptual Apparatus of Financial Stability of the Banking System", *Visnyk Universytetu bankivs'koyi spravy*, no. 33, pp. 66-82.

6. Unkovs′ka, T. YE. (2009), "System Understanding of Financial Stability: Solving Paradoxes", *Ekonomichna teoriya*, no. 1, pp. 14-33.

7. Bezrodna, O. S. and Lesyk, V. O. (2017), "Theoretical and Methodological Aspects of Assessing the Financial Stability of the Banking System", *Problemy ekonomiky*, no. 2, pp. 251-263.

8. D″yakonova, I. I. and Mordan′, YE. YU. (2015), "Study on Estimating the Level of Financial Stability as Component of the Mechanism for State Regulation of Banking System", *Biznes-Inform,* no. 1, pp. 302-306.

9. Kovalenko, V. and Harkusha, YU. (2013), "Theoretical and Methodical Approaches to the Assessment of the Financial Stability of the Banking System", *Visnyk Natsional'noho banku Ukrayiny*, no. 9, pp. 126-131.

10. Lesyk, V. O. (2017), "The Improvement of Procedures of Express Evaluation of Financial Stability of Banks", *Ekonomika ta derzhava,* no. 11, pp. 99-103.

11. Pohorelenko, N. P. (2016), "Wavelet Analysis of Time Series Indicators of Banking Activities in the Disclosure of the Banking System Stability", *Aktual'ni problemy ekonomiky,* no. 1, pp. 417-428.

12. Chmutova, I. and Biliaieva, V. (2015), "Indicators of Financial Stability of the Ukrainian Banking System", *International Journal of Managerial Studies and Research,* vol. 3, no. 7, pp. 95-103.

13. Pohorelenko, N. P. (2017), "The Role of the National Bank of Ukraine in Ensuring the Stable Development of the Banking System", *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu imeni V. N. Karazina*, no. 93, pp. 57-76.

14. Radchenko, N. H. "State Regulation of Financial Stability of Ukraine Banking", available at: http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/3713/1/14.pdf, (Accessed 4 June 2019).

15. Baranovskyi, O. I. and Khutorna, M. E. (2018), "Methodology of forming the system of ensuring financial stability of credit institutions", *Finansovo-kredytna diyal'nist': problemy teoriyi ta praktyky*, no. 27, pp. 4-13.

16. The Board of the National Bank of Ukraine (2015), "Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine "Comprehensive Program of Development of the Financial Sector of Ukraine until 2020", available at: https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43352266, (Accessed 4 June 2019).

17. National Bank of Ukraine (2018), "Future in the regulation of the non-banking financial sector. Project for discussion", available at: https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=80189428, (Accessed 4 June 2019).

18. Demirgüç-Kunt, A. and Detragiache, E. (2005), "Cross-Country Empirical Studies of Systemic Bank Distress: A Survey", *IMF working paper,* no. 05/96, 32p.

19. The Verkhovna Rada of Ukraine (2000), The Law of Ukraine “On Banks and Banking”, available at: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14, (Accessed 4 June 2019).
20. The Verkhovna Rada of Ukraine (2001). The Law of Ukraine “On Financial Services and State Regulation of Financial Services Markets”, available at: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14, (Accessed 4 June 2019).
21. National Commission, which carries out state regulation in the field of financial services markets (unpublished), Draft order of the National Commission, which carries out state regulation in the field of financial services markets “Methodical Recommendations for Preparing a Plan for Restoring the Financial Stability of Credit Unions”, available at: https://www.nfp.gov.ua/ua/Proekty-rehuliatornykh-aktiv/26686.html, (Accessed 4 June 2019).
22. National Bank of Ukraine (2018), “Strategy of the National Bank of Ukraine. The 2019 action plan”, available at: https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=64754192, (Accessed 4 June 2019).
23. National Bank of Ukraine (2018), “Strategy of macroprudential policy”, available at: https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=83019081, (Accessed 4 June 2019).
24. State Commission for Regulation of Financial Services Markets of Ukraine (2004), “Regulations of the State Commission for Regulation of Financial Services Markets of Ukraine “On Financial Norms of Activity and Quality Criteria of the Management System of Credit Unions and Joint Credit Unions”, available at: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0148-04, (Accessed 4 June 2019).
25. National Commission for the Regulation of State Regulation in the Field of Financial Services Markets (2018), “Draft Regulations of the National Commission for the Regulation of State Regulation in the Field of Financial Services Markets “On Mandatory Financial Standards and Requirements Restricting the Risks of Financial Assets of Credit Unions”, available at: https://www.nfp.gov.ua/files/ROZPORYADGHRNYA/2018/05-07/R-1192.pdf, (Accessed 4 June 2019).
26. Khutorna, M. E. (2019), “Estimation of the Influence of Institutional Transformations on the Quality of the Financial Stability System of Credit Institutions in Ukraine”, *Visnyk Universytetu bankivs'koyi spravy*, no. 1.
27. USAID (2017), “Financial Literacy, Awareness and Inclusion in Ukraine: Report on the Study”, available at: https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=83136332, (Accessed 4 June 2019).
28. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), “Draft the Law of Ukraine “On Amending Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning the Consolidation of Functions of the State Regulation of Financial Services Markets”, available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56124, (Accessed 4 June 2019).
29. National Commission for the regulation of financial services markets (2018), “Directive of the National Commission for the regulation of financial services markets “Methodological recommendations on audit reports submitted to the National Commission for the regulation of state financial services in the area of financial services markets, based on the results of the audit of annual reports and financial data of financial institutions for 2017”, available at: https://www.nfp.gov.ua/files/ROZPORYADGHRNYA/2018/01-02/R-142.pdf, (Accessed 4 June 2019).
30. National Commission for the Regulation of State Regulation in the Financial Services Markets (2016), “Order of the National Commission for the Regulation of State Regulation in the Financial Services Markets “On Disclosure by Financial Institutions of Information in a Public Information Database on Financial Institutions and on Websites (web pages) of Financial Institutions”, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0722-16, (Accessed 4 June 2019).
31. Cabinet of Ministers of Ukraine (2016), Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine “Licensing Conditions for the Conduct of Economic Activities for the Provision of Financial Services (Except for Professional Activity in the Securities Market)”, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/913-2016-%D0%BF, (Accessed 4 June 2019).
32. The Verkhovna Rada of Ukraine (1993), The Law of Ukraine “On the Anti-monopoly Committee of Ukraine”, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3659-12, (Accessed 4 June 2019).
33. National Bank of Ukraine (2018), Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine “Directive On the Licensing of Banks”, available at: https://bank.gov.ua/document/download?docId=84803771, (Accessed 4 June 2019).
34. The Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine “On the Fund for Guaranteeing Deposits of Natural Persons” [Invalid], available at: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2740-14, (Accessed 4 June 2019).
35. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), The Law of Ukraine “On the System of Guaranteeing Natural Person Deposits”, available at: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2740-14, (Accessed 4 June 2019).
36. National Bank of Ukraine (2018), “Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine “Directive on the Organization of a Risk Management System in Banks of Ukraine and Banking Groups”, available at: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17, (Accessed 4 June 2019).

Стаття надійшла до редакції 04.06.2019 р.